

40 999

107

1800.

AC. 998.

Gesti-Ma-Rahwa

Kalender,

ehk

Záht = Namat

1800.

Nasta peäle, párrast meie

Jofanda JEsusse Kristusle
Sündimist.

Telliñkas,

Erákkitud Minuthi Kirjadega.

Pärrast sedda katist Jesusse Kristusse
sündimist, on tänuawo se 1802. aasta.

Pärrast ma-ilma lomist " " 5749

Pärrast Luterusse õige Usso illes=
wõtmist " " " " 284

Pärrast wanna katko " " 143

Pärrast sedda kui wäggi Prandenburgi
laks " " " " 122

Pärrast sedda kui Toompä põllend 116

Pärrast sedda sure nälja hakkatust 105

Pärrast teist katko " " " " 90

Pärrast meie armoliisema Keisri ja
Sure Herra Paul Petro wits
sündimist " " " " 46

Pärrast sedda kui ta hakkand wallits
sema " " " " 4

Pühh : = Päwa Märk - N. G.

Joulo ja Bastla-päwa wahhel, on:
Näddalat, Päwa.

Märkide selletaminne.

Noor fu.

Essimenne werendel.

Täis fu.

Wimne werendel.

Hea aadrit lasta.

⊗ Hea kuppis lasta.

⊗ Hea arstimisse rohto wotta.

⊗ Hea kühwada ning istutada.

⊗ Hea lapsi wõdrutada.

⊗ Sedda, mis pitkalliste peab kaswama.

⊗ Hea puid raiuda hone tarwis.

⊗ Ahjo tarwis.

p. parrast.

p. l. parrast lounat.

e. l. enne lounat.

P. Pühha.

ZUMMARIUS.

Neäri = Ku.

Kristusse ümberleikamisf.

Luf. 2, 21.

1 Pühhap.	Neäri. P.	✠	Vita Summal!
2 Esmasp.	Ubel		Selget
3 Teisipääv	Set	✓	Is
4 Restnädal	Enof		mat,
5 Neljaspääv	Metujalem	✠	Kaus
6 Rede	Running. P.		
7 Loupääv	Julianus		☾ 9, 45. e. l.

JESUS 12 aastat wanna.

Luf. 2, 41.

8 Pühhapääv	P. pär. 3. R. P.		ge
9 Esmasp.	Peatus	✓	
10 Teisipääv	Paavli Pääv.		Rül:
11 Restnädal	Swraim	☼	
12 Neljasp.	Rein		mas
13 Rede	Hilarius!		ga.
14 Loupääv	Beliks	☼	5, 12. e. l.

Pulmad Rana = Lünas.

Joann. 2, 1.

15 Pühhap.	P. pär. 3. R. P.		Nende
16 Esmasp.	Risbrecht	✓	

Sel Kuul on 31 Päwa.

17 Teisipäaw	Lõnnise P.	järrel
18 Kesknädda	Alfel.	↖
19 Neljasp.	Sara	woikz
20 Keede	Maab. Sebast.	† sid
21 Loupäaw	Neto	☩ 10, 26, p. 1.

Peälkkust Kapernauma Liinas. Matt. 8, 1.

22 Pühhap.	3. P. p. 3. R. P.	uddus
23 Esmasp.	Lotta	sed,
24 Teisipäaw	Timoteus	☩ ja
25 Kesknäddal	Maaw. Umb.	Lummes
26 Neljasp.	Polikarpus	saddo
27 Keede	Krisostom	ning
28 Loupäaw		Ratel.

Kristus Laewa peäl. Matt. 8, 23.

29 Pühhap.	4. P. p. 3. R. P.	☩ 7, 10. p. 1.
30 Esmasp.	Udelgund	pehmet Ilz
31 Teisipäaw	Ann	mat tulla.

Iznel selle ku päwal, touseb päike kello 8. ning ühhe pole tundi, lähhab alla, kello 3 ning ühhe pole tundi. Päaw on pitk 7. tundi, ja ö 17. tundi.

WERNUNZUS.

Küünla = Ku.

1	Resknáddal	Pirrit	Miiske
2	Neljaspáaw	Küünla P.	ja
3	Kebe	Hanna	ubdune.
4	Loupáaw	Weronika	✓

Wina = máest. Matt. 20, 1.

5	Pühhap.	P. e. Kr. III. P.	(5, 36. p. 2)
6	Esmaasp.	Doorkenne	Selget,
7	Zeisipáaw	Rikart	tunl=
8	Resknáddal	Káasperdina	✓
9	Neljasp.	Salomon	set,
10	Kebe	Kolastika	ja
11	Loupáaw	Edo	kül=

Külwi = Mehhest. Luk. 8, 4.

12	Pühhap.	P. e. Kr. III. P.	 6, 56. p. 2.
13	Esmaasp.	Penigna	 mat
14	Zeisipáaw	Walentin	Ilmat
15	Resknáddal	Waustina	on
16	Neljasp.	Juliana	✓ nüüd

Sel kuul on tännawo 29 Päwa.

17 Rede	Alexander	odata.
18 Loupääw	Konfordia	^

Wimme Tee = äres. Luk. 18, 31.

19 Pühhap.	Paast. Pühha.	Heits
20 Esmasp.	Eigarius	D 7, 47. p. l.
21 Teisipääw	Wastla P.	lit:
22 Keßnääddal	Luchta P.	Peetri P.
23 Neljasp.	Serenus	fut ja
24 Rede	Maddise P.	^ Päwas
25 Loupääw	Wiktorius	♣ paist:

Kristusse kiusatamisest. Matt. 4, 1.

26 Pühhap.	I P. Paastus.	set
27 Esmasp.	Restor	^ Il:
28 Teisipääw	Leander	☀ 7, 51. s. l.
29 Keßnääddal	Iustus	ma

16 nel selle ku päwal touseb päike kello 7, lähhab
alla, kello 5. Pääw on 10, õ agga 14. tundi pikk.

1 Neljasp.	Albinus	Kül-
2 Kebe	Medea	ma
3 Loupääw	Sers	^

Kananea: Maesest. Matt. 15, 21.

4 Pühhap.	2 P. Vaastus.	Ilmas
5 Esmasp.	Janus	te
6 Teisipääw	Kotwrid	(1, 2, 3, 4)
7 Resknáddal	Perpetua	✓ järrel
8 Neljasp.	3 P. Pääw.	● on
9 Kebe	Siprian	†
10 Loupääw	Mikens	✓ sel

Sest kes kurratist waewatud.

Lut. II, 14.

11 Pühhap.	3 P. Vaastus.	get
12 Esmasp.	Krefor	
13 Teisipääw	Ernestus	☼ 10, 17. e. L.
14 Resknáddal	Sakarias	● Pá-
15 Neljasp.	Longinus	wat,
16 Kebe	Kert	†
17 Loupääw	Druto	Páwa

Sel Kuul on 31 Päwa.

5000 Diehhe Södtmissfest Joann, 6, 1.

18 Pühhap.	P. Paastus.	paist,
19 Esmasp.	Kabriel	misses
20 Teisipääw	Matrona	☩ ga
21 Kesknäddal	Pent	☽ 2, 46. p. l.
22 Neljasp.	Kawael	↗
23 Kede	Tiits	lota.
24 Loupääw	Kasimir	Niiske,

Jesus kiuwidega wissatud. Joann 8, 46.

25 Pühhap.	P. Paastus Paast. Mar. P.	
26 Esmasp.	Emmanuel	✕ ja
27 Teisipääw	Kustaw	♣
28 Kesknäddal	Rideon	☀ 6, 18. p. l.
29 Neljasp.	Kido	kilmat
30 Kede	Udonias	↗
31 Loupääw	Tettaus	Söb.

Ionel selle fu päwal touseb päife kello 6, lähhäb
alla kello 6 pääw on 12. ja ö 12. tundi pitt.

Kristusse siöse: sditmissfest. Matt. 21, 1.		
1 Pühhap.	1 P. Paastus.	Karjaliste P.
2 Esmasp.	Teodorus	Seggas
3 Teisipääw	Werdinand	✕ ste
4 Kesknäddal	Umbros	(9, 10. e. 2.
5 Neljasp.	Suur Neljas P.	ja
6 Kebe	Suur Kebe.	niiske:
7 Loupääw	Aaron	☩ te

Kristusse ülestoumissfest. Mark. 16, 1.		
8 Pühhap.	1 Pühha.	Ilmas
9 Esmasp.	2 Pühha.	te
10 Teisipääw	3 Pühha.	järe,
11 Kesknäddal	Leo	✕
12 Neljasp.	Julius	☼ 2, 34. e. 2.
13 Kebe	Serwasius	woik:
14 Loupääw	Kiini P.	sid

Kiini-pandud üksist. Joann 20, 19.		
15 Pühhap.	1 P. p. üll. P.	so:
16 Esmasp.	Rudolw	iat

See Knul on 30 Päwa.

17 Teisipäaw	Hans	ja
18 Keßknäddal	Walerian	Päwas
19 Neljasp.	Timon	paist
20 Kede	Udolarius	16, 9. e. l.
21 Loupäaw	Sulpisius	✕ sed

Heast Parjatsess, Joann. 10, 11.

22 Pühhap.	2 P. pär. illest. P.	Ilmat
23 Esmasp.	Jürri P.	tulla.
24 Teisipäaw	Albert	✕ Selge.
25 Keßknäddal	Martusse P.	Tuul
26 Neljasp.	Etselias	
27 Kede	Ludolw	☀ 2, 50. e. l.
28 Loupäaw	Klaus	set

Urrikesse aia pärrast Joann. 16, 16.

29 Pühhap.	3 P. p. ill. P.	Il
30 Esmasp.	Reimmund	mat

12 nel selle ku päwal touseb päilit, pole Tundi pärrast kello 4 ning lähhäb alla, pool tundi pärrast kello 7. Päaw on pitt 15. ja õ 9. Tundi.

1 Teisipääd	Wolbri P.	Willo
2 Kesknäädal	Sigismund	ja
3 Neljapääd	† Leidminne.	C 6, 34. p. 1.
	Zule † Pääd.	
4 Keede	Kottard	* ub =
5 Loupääd	Susanna	dune
Kristusse ärraminnemisfest.		Joann. 16, 5.
6 Pühhap.	4 P. p. illest. P.	Ilm,
7 Esmasp.	Tanislaus	wahhes
8 Teisipääd	Valerius	tab
9 Kesknäädal	Job	Päwa =
10 Neljasp.	Sikno † Pääd.	* paist =
11 Keede	Parnabas	☉ 6, 45. p. 1.
12 Loupääd	Wiktor	misfes
Sigest pallumisfest.		Joann. 16, 23.
13 Pühhap.	5 P. p. A. P.	ning
14 Esmasp.	Liberatus	Wih =
15 Teisipääd	Sabina	maga.
16 Kesknäädal	Sohwi	☉

Sel Kuul on 31 Päwa.

17 Neljasp.	Suur + Päaw.	☿	Selle
18 Rede	Erik		järrel
19 Loupäaw	Madli	☼	5, 48. p. 1.

Rõmustajast, Joann. 15, 26.

20 Pühhap.	6 P. p. illest. P.		on
21 Esmasp.	Tesiderins		foe
22 Teisipäaw	Emilia	✕	Tuul,
23 Restnâddal	Eduard		ning
24 Neljasp.	Pendiks		mürriß
25 Rede	Urwan.	♁	
26 Loupäaw	Ester	☼	10, 2. e. 1

Pühhasi Waimust, Joann. 14, 23.

27 Pühhap.	Melli = Pühhi		tamis
28 Esmasp.	Teine Pühha		sed
29 Teisipäaw	Kolmas Pühha		oda-
30 Restnâddal	Peternella	✕	ta.
31 Neljasp.	Wikant		

smal selle ku päwal touseb päike pole tundi pärrast kello 3. ning lähhab alla pole tundi pärrast kello 8. Päaw on pitk 17. ü agga 7. tundi.

1 Kede	Kotskal	Eoe
2 Loupääw	Hiskia	C 6, 8. e. L.

JESUS ja Nikodemus. Joann. 3, 1.

3 Pühhap.	3 aino Junn. P.	ja
4 Esmasp.	Liisa	† selge.
5 Teisipääw	Ponirwasius	Uddus
6 Keßnäädal	Artemius	☩
7 Neljasp.	Lukretsia	ne.
8 Kede	Medardus	†
9 Loupääw	Pittem Pääw.	Wihm

Rikkast Mehhest. Luk. 16, 19.

10 Pühhap.	1 P. p. 3. n. J. P.	☉ 9, 54. e. L.
11 Esmasp.	Blawius	ja
12 Teisip.	Pasilides	rahhe.
13 Keßnäädal	Tobias	☩
14 Neljasp.	Mall.	Selget
15 Kede	Wibi Pääw.	ja
16 Loupääw	Justina	† pawa

Sel Kuul on 30 Päwa.

Surest Dhto: söma aiaſt, Luk. 14, 16.

17 Pühhap.	2 P. p. 3. a. J. P.	paist
18 Esmaſp.	Nikander	2, 17. e. L.
19 Teiſipääw	Kerwasiuſ	ſet
20 Keſknäddal	Ulgaruſ	ſimat.
21 Neljaſp.	Kael	Mürriſ:
22 Kede	Ulkasiuſ	↗
23 Loupääw	Paſiliuſ	ta:

Kaddunud Lambaſt, Luk. 15, 1.

24 Pühhap.	3 P. p. 3 a. J. P. Jani P. 4, p. L.	
25 Esmaſp.	Kriſtiana	minne
26 Teiſipääw	Jeremias	↗ ♣ ja
27 Keſknäddal	Ladiſlauſ	tuul,
28 Neljaſp.	Joſua	kange
29 Kede	Peetr. Pawl. P.	wihmaſ
30 Loupääw	Judit	⋯ ♣ ga.

ionel ſelle Ku Päwal touſeb päike 3. werendel
päärast ſello 2. ning lähhäb alla, ükſ werendel
päärast ſello 9. Päaw on pitt 18 ning ükſ pool
Lundi. S on 5 ning ükſ pool tundi.

Olge armolisfed, Luk. 6, 36.

1 Pühhap.	4 V. p. 3 a. J. P.	C 8, 8. p. 2.
2 Esmasp.	Heina Mar. P.	Müüd
3 Teisivaám	Kornelius	woifs
4 Restuáddal	Ulrik	lan=
5 Neljaspaám	Anselm	ge
6 Rede	Hektor	☸ rahhe,
7 Loupaám	Erino	† mir=

Robfest kalla-sagist, Luk. 5, 1.

8 Pühhap.	5 P. p. 3 a. J. P.	rista=
9 Esmasp.	Kilian	☼ I 1, 40. p. 2.
10 Teisivaám	Israël	miise=
11 Restuáddal	Eleanora	wih=
12 Neljasp.	Hindrik	ma=
13 Rede	Marrette P.	ja
14 Loupaám	Ponawent	tulega

Wariseride Digušfest. Matt. 5, 20.

15 Pühhap.	6 V. pr. 2. a. J. P.	Upost. Sagg.
16 Esmasp.	August	tulla.

Sel Ruul on 31 Päwa.

17	Teisipäaw	Aleksius	☾ 8, 40. e 1.
18	Keßnäddal	Rosina	☽ Pärrast
19	Neljasp.	Ruwina	☽ feds
20	Kebe	Elias	☽ da
21	Loupäaw	Daniel	☽ on

4000 Rehhe södtmüßest, Mark. 8, 1.

22	Pühhap.	<i>7 P. p. 3. a. J. P.</i>	☽ paudo
23	Esmaasp.	Karolina	☽ ia
24	Teisipäaw	Kirsti	☼ 0 40, e. 1.
25	Keßnäddal	<i>Jacobi P.</i>	☽ waikset
26	Neljasp.	Anno	☼ 3. Ilmat,
27	Kebe	Marta	☼ udduse
28	Loupäaw	Peatrix	☼ dödega

Walle Prohwetidest, Matt. 7, 15.

29	Pühhap,	<i>3 P. p. 3. a. J. P.</i>	<i>Olowi Päaw.</i>
30	Esmaasp.	Kermann	☼ lota.
31	Teisipäaw	Abdon	☼ 0, 44. p. 1.

14 nel selle lu päwal toufeb päike 3. werendel pärrast kello 4 ning läbhäb alla, werendel pärrast kello 7. päaw on pitk 14. ning üks pool, ö agga 9 ning üks pool tundi.

1	Kesknäddal	Peetri Wang.	Selge
2	Neljaspäärw	Annibal	ja
3	Keede	Eleasar	soe.
4	Louppäärw	Judas	*

Üllekohtsest Maia = piddajast, Luk. 16, 1.

5	Pühhap.	2 P. p. 3. a. 3. P.	
6	Esmasp.	Tominius	Wihm,
7	Teisipäärw	Eigenius	rahhe =
8	Kesknäddal	Donatus	☉ 0, 17..
9	Neljasp.	Romanus	ja
10	Keede	Lauritse W.	lange
11	Louppäärw	Herm	

Jerusalemma Riina ärrarikmisest Luk. 19, 41.

12	Pühhap.	20 P. p. 3. a. 3. P.	tules
13	Esmasp.	Eisebius	ga
14	Teisipäärw	Ello	Mürris =
15	Kesknäddal	Rukki Mar.	☾ 2, 2. p. 1.
16	Neljasp.	Isaak	* ta =
17	Keede	Onesimus.	minne.

- Sel Kuul on 31 Päwa.

18 Loupääw	Leno	⋮
Wariserist	ja Lömerist,	Lut. 18, 9.
19 Pühhap.	11 P. p. 3. a. J. P.	Willo
20 Esmasp.	Rut	ja
21 Teisipääw	Wilibert	niiske
22 Kesknäddal	Sakeus	☀ 10, 42, e. l.
23 Neljasp.	Parfabas	☾ ning
24 Keede	Vertli Päaw.	uddune.
25 Loupääw	Ludewik	⋮

Kurdist ja keletumast, Mark. 7, 31.

26 Pühhap.	12 P. p. 3. a. J. P.	Sojat
27 Esmasp.	Perend	✕ selget
28 Teisipääw	Mufustin	Simat.
29 Kesknäddal	Joann. Sult.	
30 Neljasp.	Rebekka	☾ 7, 8. e. l.
31 Keede	Penjamin	

14. selle ku päwal touseb päike 3. werendel pärrast kello 4. ning lähhäb alla, werendel pärr. kello 7. P. on pitk 14 ning üks pool, 6 agga 9. ning üks pool tundi.

SEYTEMBER. Suggise=ehf Mihli=ku.

1 Loupááw	Skidius	Uds
-----------	---------	-----

Preestrif ja Lewitist, Luk. 10, 23.

2 Púhhap.	<i>13 P. p. 3. a. S. P.</i>	dune
3 Esmasp.	Keinard	ja
4 Teisipááw	Moses	∴ soe.
5 Restnáddal	Kah	∴ soe.
6 Neljaspááw	Magnus	∨ Laew
7 Rede	Regina	☼ O, 4. e. 2.
8 Loupááw	<i>Maria Sündin</i>	pils

Rúmnest Piddali: többifest. Luk. 17, 11.

9 Púhhap.	<i>14 P. p. 30. J. P.</i>	wis,
10 Esmasp.	Cobald	wihz
11 Teisip.	<i>Pöörri Pááw</i>	ma
12 Restnáddal	Sirus	⚡ ∴
13 Neljasp.	Amatus	∩ 7, 39. p. 2.
14 Rede	<i>† Ullendam.</i>	faos
15 Loupááw	Nikodemus	●

Hammonast, Matt. 6, 24.

16 Púhhap.	<i>15 P. p. 3. a. S. P.</i>	ga.
------------	-----------------------------	-----

Sel Kuul on 30 Päwa.

17 Esmasp.	Titus	♣	Willut,
18 Teisipäaw	Werner		felget
19 Keßknäddal	Wanustus	♣	<i>II, 48 p. 1.</i>
20 Neljasp.	Lõns		tuuls
21 Kebe	<i>Wattensse. P.</i>		
22 Loupäaw	Morits		set
Naini = Liina = Surnust, Luk. 7, 11.			
23 Pühhap.	<i>16 P. p. 3. a. J. P.</i>		Päa
24 Esmasp.	Kleowas	♣	wat,
25 Teisipäaw	Haralt		ja
26 Keßknäddal	Tetel		kül
27 Neljasp.	Adolw	♣	
28 Kebe	Wentsel		mat
29 Loupäaw	<i>Wihli Päaw</i>		<i>(2, 12. l. l.)</i>

Wee többifest. Luk. 14, 1.

30 Pühhap. *17 P. p. 3. a. J. P.* Ödd.

12 nel selle ku päwal touseb päike kello 6. ning lähhäb alla kello 6. päaw on pitk 12. ning õ ka 12. tundi.

1 Esmasp.	Volrad	 	Sels gede Ilmate jävrel, on
2 Teisipääw	Fairus		II, 12 e. &
3 Kestnåddal	Bollmer		
4 Meljaspääw	Prants		
5 Kebe	Wibes		
6 Loupääw	Almalia		

Suremast Kåsfust. Matt. 22, 34.

7 Pühhap.	18 P.p. 3.a. J.P.	 	niis ket, uddus set,
8 Esmasp.	Tionisius		D 2, 49. e, &
9 Teisip.	Tomasia		
10 Kestnåddal	Purkart		
11 Meljasp.	Angelus		
12 Kebe	Mai		
13 Loupääw	Cerefa		

Alwatud Junimesfest. Matt. 9, 1.

14 Pühhap.	19 P.p. 3.a. J.P.		lums mes
15 Esmasp.	Heddo		
16 Teisipääw	Kallus		
17 Kestnåddal	Dlop		

Sel Kunal on 31 Päwa.

18 Neljasp.	Lukas	fegga-
19 Rede	Lutsius	tut,
20 Loupääw	Wendelin	 3, 59. p. 1

Pulma Ribest, Matt. 22, 1.

21 Pühhap.	26 P. p. 3. a. 3. P.	ning
22 Esmasp	Sewerin	kulmat
23 Teisipääw	Salome	It=
24 Keskäädal	Wlorentin	
25 Neljasp.	Kristian	mat
26 Rede	Umandus	
27 Loupääw	Wilip	oda

Kuninga = Mehhe = Poigsi, Joann. 4, 47.

28 Pühhap.	21 P. p. 3. a. 3. P.	8, 39. p. 1.
29 Esmasp.	Uhsalom	ta.
30 Teisipääw	Isawat	
31 Keskäädal	Wolfgang	

16 nel selle ku päwal touseb päike pole tundi pärrast kello 7 ning lähhäb alla pole tundi pärrast kello 5, päaw on pitk 9. ö 15. tundi.

1 Neljaspääv	Pühhade P.	Selge
2 Rede	Hingede P.	ja
3 Loupääv	Kottlieb	∴
Kawwalast Sullasest Matt. 18, 23.		
4 Pühhap.	22 P. p. 3. a. J. P.	☼ 9, 51. p. 1.
5 Esmasp.	Käspër	Kilm.
6 Teisipääv	Daltser	Ränge
7 Restnäddal	Klandius	Tuul,
8 Neljasp.	Writs	↖
9 Rede	Teodora	↖
10 Loupääv	Martin Lutter	ja

Kohio = Rahhast, Matt. 22, 15.

11 Pühhap.	33 P. p. 3 a. J. P.	Martin Püiff.
12 Esmasp.	Arkadius	10, 48 p. 1.
13 Teisipääv	Predrik	Lummes
14 Restnädda	Leopold	↖ saddo.
15 Neljasp.	Atanasius	† Selle
16 Rede	Ulneus	† jarrel
17 Loupääv	Jonas	

Sel Kuul on 30 Päwa.

Jairusse Lüttrest. Matt. 9, 18.

18 Pühhap.	24 P. p. 3. a. J. P.	niis
19 Esmasp.	Liisbet	☀ 10, 25. e. 2
20 Teisipäaw	Amos	ket,
21 Restnädal	Mar. Dhwert.	ja
22 Neljasp.	Sesilia	☼
23 Keede	Klement	wih,
24 Loupäaw	Josias	↙

Hirmsast arrakautam: tööst. Matt. 24, 15.

25 Pühhap.	25 P. p. 3. a. J. P.	Radbrina P.
26 Esmasp.	Jai	mas
27 Teisipäaw	Konrat	☾ 1, 14. p. 2,
28 Restnädal	Künter	set
29 Neljasp.	Ewert	✓ Ilmat.
30 Keede	Androse P.	✓

9mal selle ku päwal touseb päike pole tundi pärrast kello 8. ning lähhäb alla pole tundi pärrast kello 3. päaw on pitk 7. õ agga 17 tundi.

DEZEMBER

Joulo = Ru.

1 Loupääw	Urent	Ud:
Kristusse Sisse = sditmiösest, Matt. 21, 1.		
2 Pühhap.	1 Kr. Tull. P.	dune.
3 Esmasp.	Varbo	✓ Pär:
4 Teisipääw	Ugaton	☀ 8, 8. e. L.
5 Restnaddal	Wolber	✓ -rast
6 Neljaspääw	Niggolas	sedda
7 Rede	Natalia	on
8 Loupääw	Mar. Saam.	☀

Lähhet, eñne wimist Päwa. Luk. 21, 25.

9 Pühhap.	2 Kr. Tull. P.	felget
10 Esmasp.	Lühhem Pääw.	Ilmat,
11 Teisipääw	Elso	☾ 2, 19. e. L.
12 Restnaddal	Ottilia	^ kül:
13 Neljasp.	Lutfia	^ maga
14 Rede	Nikasius	⋮
15 Loupääw	Johanna	lo:

Joannes Wangi = Lornis. Matt. 11, 2.

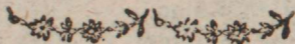
16 Pühhap.	3 Kr. Tull. P.	ta.
------------	-----------------------	-----

Sel Kuul on 31 Päw 7.

17	Esmaasp.	Albina	Tuul.
18	Teisipäaw	Kristow	☸ ne.
19	Reßknäddal	lot	☸ 5, 38. e. l.
20	Neljasp.	Abraam	Lum
21	Rede	Leina Päaw	mis
22	Loupäaw	Deata	↗ faddo, ja
	Joannesse	Lummißtussest.	Joann. 1, 19.
23	Pühhap.	4 Kr. Tull. P.	külmes
24	Esmaasp.	Udo	mat
25	Teisipäaw	Toulo	Päwat
26	Reßknäddal	Leine Pühha	tes
27	Neljasp.	Kolmas Pühha	☸ 3, 5. e. l.
28	Rede	Süta Laste P.	wad
29	Loupäaw	Noa	† aasta

	Seß Immeßs	pannemissest.	Luk. 2, 33.
30	Pühhap.	P. pärr. Toulo	† peäle
31	Esmaasp	Silwester.	☸ Dts.

ionel selle ku päwal toußeß päike werendel pärrast kello 9. ja lähhäb alla 3. werendel pärrast kello 2. päaw on pitk 5. ja üts pooltundi, õ agga 18. ja üts pool tundi.

Päike = ja Ku = warjutamisest.

Ehk küll sel Nastal Päike kaaskord, ja Ku, ka kaaskord sawad warjutud, siiski ei polle ennam kui üks ainus Ku = warjutamine meie Maal nähtaw: ja se süüsnib 20 Päwal Süggise = ehk Mihkli Kuus. Hakkatus on Dse Kello 11 aial, se surem warjutamine on wähe eüne Kello 12, ja Kello ühhe aial on se Dts.

Armas = Tallo rahwas.

I.

Hobbose = többist.

Hobbose = többi liikub sagedaste, ja mitmes
paikus meie maal. Et se üks raske tuhtlus
rahwal on, teab iggaüks; agga kül la wah-
hest woiks temma eest hoida ja anna wasto
abbi leida, kui inimene moistlikul wiisil

)

om.

omma loma eest hoolt kaänaks, ja kobbhe ab-
bi otsiks, kui ta tuñneb temmal wigga olle-
wad. Sepärrast tahhan ma praego pisisut
sest teile teada anda, kuidas hobbose töwwe
eest woib hoida, ja mis nou siis tulleb pid-
dada, kui hobbone haigeks jääb. Ei ma
tahha muud abbi nimmetada, kui nisuggust,
mis iggaüks tallo mees hõlpsaste ja ilma su-
re kullota jouab sada. Kui se siis ka igga-
ford ei aita, siiski se mitto ford heaks tulleb,
ja ellades kahjo ei te. Wotke sepärrast sed-
da õppetust hea melega wasto.

Keigeennamiste on tarwis, et hobboseid
häeti sawad üllespetud ja sõdetud. Se olli tun-
namullo selgeste nähha, et se tõbbi ei hakkand
rammus hobbosepeäle ni us sinaste, kui lahja ja
rammoto hobbose külge, ja kui ta ehk kül-
hakkas, siis õmmeti se rammus hobbone
joudis wastopäina ia sai mittoford terweks.
Sumbund ja leppastand heino ei süüni ella-
des

Des hobbofel anda. Murretsego iggauls, nē
palso kui ta jouab, omma tomale head sünd
sawa toito, ja ärgo olgo ilma asiata ahne
wilja toidoga. Hea selge kaer on hobbose
keige sündsam toit ja parrem kui jahhojoma
aeg. Ka kandko iggauls hoolt et hobbofel
iggapääw rohkest ja õigel aial sawad jo
detud, ning andko head puhast wet neil iua
hallikast, ehk jöest, ehk heast kaerust. Mud
dane soo = wessi, ehk seisnud sumbund hai
soga wessi, ei kolba mitte. Selle läbbi ep
se többi hakkab ja saab woimust, kui pal
lama poudse aial hobbofed jannus seiswad,
ja ehk kusagil wet ei leia, ehk hädda pär
rast muddast wet peawad joma. Ka on se
hea, kui kuiwa kõrge rohho = ma peäl hob
bofed karjas käiwad, ja mitte maddala rab
ba = ehk so = ma peäl. Keifis paikus, kus mad
dal karja = ma, so ja paks mets liggi olli,
seäl olli ka hobbose többi raskem, ja surri

neid ennam, agga kus lagge ja förge far
jama olli, ja hea wessit liggi, seäl se többi
ei sanud ni wäljo kahjo tehha.

Kui nüüd kuuksle többe jo lihumas olles
wad, siis on se wägga hea, kui hobbosed wä
se ei lasta wälja, waid koddoo tallis ehk lau-
tas petasse, ja kui ial sünnib, nisugguses
fures tallis ehk lautas, ehk ka reie al, kus
tuul läbbi käib. Ei se kolba, et hobbosed
sedda rohko söwad, kus weel kange kaste
peäl, sest kui wäaga pallaw aeg ja poud on,
siis wahhest langeb pahha kaste, mis kahjo
teeb. Monned moiskikkud inimessed ar-
wawad sedda többe sest tullewad, ja ka wah-
hest sest, et kuitwa pallawa aiaga keik sug-
gused piisofessed kahjo teggewad ussikesed
ja liblikesed ja nende noor suagu rohko sees
ja rohko peäl on, mis hobbosed allaneel-
wad, sest et wihim sedda rohko ei olle loppu-
tanud, egga neid lomokessi saand kautada.

On

On többi jo likumas, siis on hea, et hooste
joma sisse ädikast wallatakse. Ühhe toovri
mee sisse woib iulgeste ühhe tobi ädikast
pañna, ja sest hobbosel anda jua. Kui ädi-
kast ei olle, siis sünnib ka happotaignast mee
sisse pañna, mis nufamma hea on. Veel
parrem se on, kui põlletud wina sees Kamwrit
sulatakse, ja ädika sisse pañnatakse, ja se
Kamwri-ädikas neil iggapääw kurko walla-
takse. Sedda Kamwrit saab monne Koppis-
ka eest Upteki peält, ja ühhe tobi ädika sisse
pañuakse üks Loot Kamwrit. Sestammast
Kamwri-ädikast woib siis iggapääw hobbo-
sel üks pool ölle-klassi wssa, ehk kaks wina,
moõdo täit anda, kui többi liggidal on, ol-
go kül hobbone meel terwe. Kui jo többi li-
kumas on, ei se siis olle mitte ennam hea,
adrid hobbosel lasta, ja ka se arwatakse il-
ma asjata ollewad et temmale narred pañ-
nakse, suski need kül kahjo ei te.

Saab nüüd hobbone haigeks, siis peab
sedda lamvri ädikast veel rohke minne te
male andma, ja tähhele pannema, kus koh-
ta temmal se muhk wälja aiab. On se kocht
leitud, siis lähhab tarwis, et se muhk kohhe
saab wälja põlletud, ehk ka adri rauaga piis-
sut katti lödud, ja temma peäle se plaaster
ehk salw pandud. mis saksa keele spans wli-
gi plaaster ehk salw nimmetakse, ja Ap-
tefide peäl müakse. Se küssub sedda muhko
üssua labri, ja wiha temma seest wälja. —
Monned kiitwad ka hea ollemad, kui haige
hobtosel üks noa otsa täis rohkelist wärwi,
mis Panskröön nimmetakse, ühhe mun-
na koldsega sisse antakse.

Üks teine rohhi, mis wägga kudetakse, ja
ussinaste aitab, ja mis iggaüks hõlpsaste
wõib sada, on se: Ühhe naela leht tubbaka
peäle wallatakse ühheksa tobi õllut. Sedda
kedetakse ni kaua, et kuus tobi temmast jär-
rel

rel jäwad. Siis tedda kurnatakse ühhe rät-
 tiko läbbi, ja pañnatakse üks hea lusika täis
 tõrwa sisse. Ka on se hea, kui nelli loti Gal-
 petrit, mis ka Apteki peält saab, ja üks loot
 kamrorit, mis põlletud wina sees enne sulla-
 tud on, ja üks peo täis penikest sola seina
 sisse seggatakse. Müüd peab ta seisma, kuñ-
 ni ta külmaks sanud; ja sest antakse siis ig-
 gapääw haige hobbosele üks õlleklasi täis, ehk
 wies ossa ühhestobist; agga hobbose pea peab
 seini üllespidi petama, seini kui ta keik saab
 allaneelnuud. Pärast peab se hobbone kaks
 ehk kolm tundi sömatta ja jomatta seisma,
 seini kui temma õiete saand higgistanud, sest
 se rohhi on isse üks kange rohhi, ja aiab
 higgistama. Mubho peäle, kui sedda
 spans, wligi plaastrit ei olle, woib
 ka ühhe teise salwi mārida, mis woist ja
 kamwrist walmistakse, ja sedda peab igga-
 pääw, ni kaua kui hobbone haige on, ueste

peäle pannema. Sesamma rohhi, mis nenda õle
lest ja tubbakasi sedeta^{se} ja pörrast tõr aga
seggatakse, moib ka terve hobbosel anda,
kui tõbbi liikumas on; agga mitte rohkem,
kui agga igga näddala sees, üks õlle klaasi
täis. Ka se on hea, et hobbosed tõrwa suit-
soga sawad hästi suitsetatud; segi peab neid
tõrwe eest hoidma nisammoti kui se jomaaeg,
mis ädikago ehk happotaignaga seggatud on.

Weel tulleb tähhele panna, et se wägga
tarwis on, et haiged hobbosed kõhhe terve-
dest sawad ärralabhtud ja terwed hobbo-
sed koggoni seina ei sa witud, kus tõbbi li-
gub. Se on teada, et tõbbi pea külge ha-
kab, ja kes tahhaks siis melega ennesele kah-
jo tehha? Surreb hobbone, ehk mu loom,
siis peab süggawa auko kaewama, ello ho-
nerest kangel ärra, ja kuhho lomad paljo ei
sa läia, ja seina, süggawaste, sedda rai-
bet mahha matma. Ei pea ka palja kättega

nen.

nende kũlge putuma . waid pitka langidega
neid katsma sũggawa auko aiada . Sen se
woid innimesel haigust ja surma sata , kui
innimenne palja kãega nendega tũllitseb . Ka
haige loma jures tulleb hõida , et innimenne
sedda auro ei nela , mis suust wãlja kãib , eg
ga selle muhho peãt , mis katkikistud on ei
hingo , sest ka temma auro teeb innimesel pah
ha . Sepãrrast on tarwis , et se , kes rohto
temma kũrko wallab , ehk sedda muhho sal
wiga mãrib , ehk plaastri peãle panned , se
ni omma ninna ja suga kõrwale hoiab , ehk
ka wãtrilõga ninna ja suud enne kũnniseub .
Se oli nãhha , et se tõbbi ka innimeste kũl
ge hakkas , kui nemmad haige hobbose auro
alla nelasid ; nemmad paistetasiid õkliste õl
les , said ka hirmsad muhhud woitlesid sur
maga , ja monned surrid ka ärra . Sest
woid nüüd iggãuks ka moista , kui hirmus
se on , kui nisugguse surmud loma peãlt nahk

mahhastakse, ehk kui haiged weiksed m^hakse,
se, ehk tappetakse, ja nende lihhasi süakse.
Surnud többise loma nahhaga wiakse többi
teise lohta, ja lähhääb laiemaks, ja innimese
sed, kes többist lihha söwad, lähwad haigeks,
ja sawad mitto kord hirmsa surma. —

2.

Soolast.

Sool on wägga tarwiline assi, ja ilma
felleeta ei sa ükski korda. Keigeennamiste
lähhääb temma neile tarwis, kes kangeste
tööd tewad, ja iggaüks teab, et ilma solata
lihha ehk kalla, ehk mu toit, ussinaste hul-
ka lähhääb. Sola prugib ka meie tallorah-
was ommas maias rohkesti, ja pudub tem-
ma, siis on kitsas kää. Tõteggia südda läh-
hääb wessiseks, kui solast ei sa süa; sool kinnitab
terwist ja puhhastab innimese lihho.
Weiksid ja lambaid hoitab sool mitme suga-
se haigusse eest, ja parrandab wahhest ras-
ked

ked tõrved. Sullatamisfe, sepi keetmisfe,
parlimisfe ja mitme mu tõ jures on tedda
wägga tarwis. Kaewud sawad temma läb-
bi puhhastud, ja soolwesfi kustutab keige
parreminne tullest, mis labti sanud. Se
pärast on ka sola valjo ma-ilmast leida, ja
tänno olgo lojal, kes sedda ni targa ste seadnud!

Oppigem siis ka moistma, kust sola woe-
takse, ja kuida tedda walmistakse. Temma
on kolmesuggune: merres on tedda keikis pai-
kus; monne järwe ja hallika sees on tedda
ka rohkeste leida, ja siis on ka monned suured
mäed, kust tedda wälja kaewatakse. Teine
on nüüd hallika sool, teine merre sool
ja teine iälle mis nimmetakse fiwwi-solaiks.
Hallika sool arwatakse roa walmistamisfe
tarwis keigeparrem ollewad. Mitme made
sees, isse ärranis Saksia maal, leitakse nisug us-
sed hallika soned, kus sullatud sool sees on,
mis need soned, ma püues, fiwwi sola mäg-
gedest iäbbi mitines, enneje kasa wotnud.

Seeft weest kedetakse se sool nüüd wälja; ag-
ga seal kallal on palju tööd. Esiteks on
tarwis katsuda, kas nisugguse hallika sees ka
sola küü, et se sedda küü maksab: nisuggust
padda seenna ehhitada, kus sool walmistakse.
Kui nüüd sel hallikal sola küü, siis tomma-
takse müür ehk tuggew pu-sein seenna koha
temma ümber, kus ta maast tõuseb, ja ka
seenna, kus sari wessi wõiks sisse joosta.
Wihma wasto ehhitakse kattus peäle, ja
nüüd wiinatakse se solane wessi pumbidega
ülles ja paänatakse kema. Kui palju sola sel-
le wee sees ei ole, siis paänatakse tedda weel
enne ühe isse hõne sisse mahatilkuma, mis
kõhest seinast kattuslega ehhitud on, nenda
et tuul läbbi käib. Selle läbbi kaub paljas
wessi ennast temmast ärra, ja se, mis mah-
hatilkub, ja tõrrede sees al koggudakse, pa-
natakse ikka ueste seinni tilkuma, seinni kui tem-
ma sünnib nenda keta, et ei ole palju puid
tar-

tarwis temma keetmissega raisata. Se mis
nüüd torrede sees ülle jääb, wiaitse isse ho-
ne- ehk paia sisse, ja pañnatsse raud
pañnude sees keema, kuñni sola terrad
wee peäle touswad. Keik wagt saab peält
ärrawoetud, kui ta keeb, ja kui siis wimaks
õige sola- nahl wee ülle jõe, siis on ta küps,
tulloke saab wähhendatud, ja sola- terrad
langewad pohja. Pu labbidattega lobitakse
tedda siis korwide sisse ja pañnatsse isse tup-
pa kuwama. On ta kuwaks sanud, siis
lastakse mahha, ja tambitakse watide sisse.
See sool on walge, kuw ja korwa; ei läh-
hä tule kã niiskeks, sullab pea wee sees, ja
sütte peäl ta pliksub waluuste.

Merre sool mis meie maal keige enna-
miste tallo- maias prugitakse, saiatse sure
merre weest, ja ka solaste järwede weest, mis
mitmes paikus, ka wenne- maal, leitakse.
Maddalad laiad koopad kaewatakse, ja se
wessi

wessi lastakse merrest ehk järwest nende kopas
de sisse. Seal se paljas wessi päwa pais-
tes laub ja hingab ärra, ja sool jääb järrel.
Nende made sees, mis põhja pool on, pänn-
nakse se koggotud wessi külmetama, ja siis
se sool wissatakse wälja, sest se paljas wessi
üksi agga lähhäb jääks, agga mitte se sool.
Kui nüüd sel wiisil hulk sola kous, siis tedda
jälle puhta wee sees sullatakse ja pännakse
ueste seisma, seini kui se wessi jälle laub
ja ärrahingab, ja puhhas sool järrele jääb.
Selle sola karo on hal, ja temma maggo
pisut wihha, agga siiski on temma teige
parrem sool lihha ja kalla solata, sest temma
on wäggemam kui hallika-sool.

Kiwi-sool on maias wäga hea pida-
dada. Tedda pännakse lautade sisse, et
weefed ja lambad tedda noliwad; ehk ka jom-
ma aia sisse, mis weifed ja lambad jowad.
Seile läbbi nemmad sarwad miime haigusse ja
tõw-

tõnne eest hoitud. Se kirovi, sool nüüd
on isse mitme suggune. Wahhest on tem-
ma kowwa, wahhest pehmem; wahhest puh-
has, wahhest weel rojane, wahhest selge
kui jää; tedda leitakse halli, koldse, punnase,
rohhelisse ja kirja karmoga. Mis õige selge
on, sünnib kobre pruvida, mis rojane on,
saab enne puhastatud ja kedetud. Se kiro-
wi, sool murtakse ja kaewatakse mäggede
seest, mittokord süggawaste mäggede põhjast,
kus mäed õned on, ja kuhho teed ja treppid
alla lähwad. Se illem ja surem sola mäg-
gi on Pohla maal.

3.

Rauast.

Eslo tarwidust ja toidust ei saaks ni hõlps-
saste kätte, kui raua meil ei oleks.
Wimne, mis ma pouest kaewatakse, ei
maks raua wasto, ja ehk oleks kulda ja
hõb-

höbbedat märka pahjo meil ollewad, siiski
olleks ikka häddakinne ello meil, kui rauast
pudo olleks. Ilma temmata ei saaks põllo
tõ tehud, ei saaks leiba süa, egga muud
tätte, mis ommeti üllespiddamisets tarwis
on. Ei mingisuggused handwerriid ehk am-
meti-mehhed saaks ilma rauata lorida, sest
ennamiste leif tõ-riistad walmistakse rauast.
Sepärrast on ka rauda ennam lodud kui
muud kallid liiwid, kust kulda, höbbedat,
tinna, waske ja muud nisuggused asiad saia-
se, ja tõest on meie kohhus, ka selle eest au
pakluda Temmale, kes taewas ja ma peäl ja
ma sees omma wägge ja tarkust üllesnäinud.

W hbest, agga wägga pissut, leitakse
rauda ma poves, mis jubba kohhe hõpis-
walmis raud on, ja isseennesest kowmaks ja
puhaks sanud. Ei selle kallal olle siis ennam
teggemist, agga sedda on ikka wägga wägga
pissut. Muido tedda leitakse teigeennamiste
mäg.

mäggede sees, kus temma kirowiga seggane wah-
hest kowwem, wahhest pehwem on, ja wälja sul-
lata tullet. Need kirowid isse, kus rauda sees on,
on mitmesuagused. Üks nimmetakse: Magnet.
Temmal on se imme wiis, et ta keif rauda,
ja keif, kus rauda sees on, ennese pole tom-
mab, ja kui ta lahti kuslagil rippub, siis ta
ernost ühhe otsaga põhja, ja teiseya louna
pole pörab. Sedda leitakse paljo, ja tem-
ma aännab rohkeste rauda wälja. — Teine
kirowi on otse nisugaune paas, kus rauda,
we wiit, ja wahhest ka pissut kulda ja hõb-
bedat kous on. On ta koldne, siis ta aänn-
ab paljo weerlit, on ta halli ja pruuni kar-
waga, siis tal on ennam rauda sees. —
Teine kirowi on jälle waigo sarnane, ja aänn-
ab ka paljo rauda. — Siis on jälle mon-
ned teised kirowid, kus se raud otse kui lubbi
sees on, wahhest kowwa, wahhest murre.
Monned neist leitakse maddala made peäl, so-
de

de ia järmede sees; agga surem hull neist kaes
wataffe mäggede seest. Ülleütlse tulleb töhhe-
le pañna, et ei olle mulda egga fiwmi paljo
leida, kus pissut rauda sees ei olleks: ka ras-
te luma sise on tedda pandud. Weesi, ja
mis ial ma peäl kaswab, en pissokeste rauda
tülkkidega seggatud, ja mis weel ennam tul-
leb immeks pañna, ka ellusad lomad kand-
wad nisuggust rauda: pörmo omma ihho sees,
ja isse ärraniste on tedda inimese jures lei-
da. Inimese werre ja ka temma lihha ja
lude sise on tedda lodud. Et kül paljas
film sedda ei nä, agga siiski tedda kunsti ja
targa nou läbbi leitakse. — Se raud, mis
meie ostame ja pruukime, tulleb suurte mäg-
gede seest, ja nisugaused mäed on teigeenna-
miste Wenne-ia Rootsi maal, mis ennam
rauda wälja andwad, kui ial need mäed
teiste made sees.

Walmistud raud on sinnine, must ja hal-
karna polest. Temma on keigest wässest,
mis kirowidest walmistakse, se kowem, ja
keige raskem sullatada. Ka on temma se
keige sitkem, agga teised on raskemad; tin-
na üksi on temmast kergem. Ta lähhab tul-
le sees pea kumaks, agga ahjo tulles ei ta
sulla mitte. On ta kumaks sanud, siis lend-
wad sädemed ja plaksuwad, ja temma on
siis ni tühma, et ta annab ennast tagguda
ja kolkioita. Taggudes kargawad temmast
need raua taggid. Tule ja mürja kää tulleb
pea roost ta peäle. Temmast walmistakse
tärnas.

Sedda rauda neist raua kirowidest kätte
sada on üls raske ja tütarw id. Parrem
raud on se mis sitke on, olgo ta kulum ehk
olgo kumaks tehtud. Agga surem hulk neist
raua kirowidest andwad abraast rauda wälja.
Need kirowid isse on kahhesuggused, teised
on

ou need, mis rasked sullatada ou, telled
jälle need, mis pea sullama lähwad. Sed-
da möda need kirowid, sedda möda ka setõ.
Need kirowid sawad essiteks läbbi katsitud,
ja teine teiste seast wallitsetud. Siis woe-
takse neid sullatada. Ennemuiste sedda teh-
ti ühhe mäekünno peäl ümmarguse augo sees,
mis seks kaewati. Se auk müriti seest, ja
tenna su peäle pandi lord tullised süssi,
lord neid kirowa, ja jälle süssi ja jälle ki-
rowa, wahhest nellikümmend jalga kõrguti;
kahhefordse lõotsaga tulioke seini õhutatati,
kui tarwis oli, ja kirowidest raud wälja sul-
las. Alga sel wiisil kullurati wägga paljo
süssi ja puid. Pärast sedda ehitati ahjud,
kakssteiskümmend, ka kuusteiskümmend jal-
ga kõrguti, ja kolm jalga laiuti, ja nende
sees sallatati selget rauda. Alga ei nende
sees sündind teik riisto rauast wallada, se-
pärast petakse praego teistsuggused kõrged
ah-

ahjud, mis fakskümmend ja kolmkümmend
jalga kõrguti on. Neil on kahhefordne
müür, nelli ja kuus künart paks, ja nende
sees se rauakivi sillatakse. Hea se on,
kui se kivi enne monda aega tule kääs seis-
nud. Selle ahjo sees on üks auk, mis saue-
ga kiini määratakse. Kui nüüd tünnu-
se et selle ahjo tulle asse jo sullatud rauaga täis
on, siis lastakse tedda sest august mahha
ma peäle ühhe reini sisse, mis liivast teh-
tud on. Ka woetakse raud- lusnikaga sülle-
tud rauda otsekõhhe ahjust wälja, ja sest
wallatakse woormide sees, teikfuggused raud-
riistad. Se raud, mis ahjust mahha las-
takse, ei kolba weel seppal; tedda wialse
nüüd ühhe teise tulleaseme peäle kus tedda
weste sullatakse, ta- utakse ja sittaist puhhas-
takse; ja siis temmast wast walmistakse need
raud lattid, suremad ja wõhhemad, mis
seppa- tö tarwis kolbawad. Wahhest pan-
na-

nakse ka se raud, mis esimesest ahjust mah-
ha lasti, ühhe teise tulleaseme peäle, ühhe
otsaga, mis hakkab sullama. Saab ta
tümmax, siis päinakse üks tolline raud lat,
pu warrega taaga, temma sisse, ja kerata-
se ühtepuhto ümber. Se raud, mis sullab,
wiinab ennast üünd selle latti ümber, ja läh-
hääb se läbbi weel sütkemaks ja puhtamaks.
Wasi peäl ta-utakse temmast wäbhem ad
lattid, mis siis ka müakse, ja keigeennamis-
te penema ja parrema rauda tö tarwis pru-
gitakse.

Seit rauast, mis esimesest ahjust mah-
halastakse, walmistakse ka plekki, musta
ja walget, ja sest rauast, mis se keige sütkem
ja puhtam on, tehakse raud trati, kust siis
jälle keiswagused nõalad õmbius nõalad,
junkst nõalad, wõrgo nõalad, sukko war-
dad. linna harjad, aasjad ja hagid, ja
muud asjad walmistakse.

Tárras, mis rauast tehhasse on kowwem
ja ennam abras, kui raud, sulab hõlpsa-
minne, ja ei rooste hakkab ni usünaste tem-
ma peäle. Temmast tehhasse leikuggused
kallid ja illusad asiad ja riistad. Kui kowwi-
ga temma wasto lüaasse, siis temma aännab
tuld. Rauast ja tárrasest walmistasse ka
rohto, mis mitmes haigusses arstid prüki-
wad, ja mis ihho terwist kinnitab.

4.

Heringitõst.

Heringid ei püta ei meie merrede egga jõg-
gede sees, süiski tuñneb sedda kalla iggawiks,
ja ka meie maal prugitakse tedda rohkesti.
Neid on nimmetamatta paljo lodud, ja sest
et innimesed neid on moissnud wiisi párrast
folata, on nemmad kúl maos polest iggal
aial armisad ja sündsawad, kúl ta terwise
polest head. Kikkad, ja waesed sõwad neid
hea

hea melega, ja sepärrast wotke kuulda, mis
meie neist teame.

Neid on kümme ehl üksteiskümme sug-
gu, agga nende keikide ihho on penike, nen-
de peälminne loua lu on täkkuinne, ja kõh-
ho al on neil terrawad somused. Nemmad
ellawad merre põhjas ja sõwad seal pisso-
kessed usfikessed, kalla kuddo matjad, kalla
piad ja ka üht isse suggu piskoessi wähti.
Meie räimed, mis meie merres paljo püta-
se, on heringi tarmatled ja nende suggu, ag-
ga neist wähhemad ja lahjemad.

Immees tulleb päina, et heringil kabhes
fordne maggo on kummagil toli pütus.
Nemmad ellawad mitmes merres keige en-
namiste põhja-pool, ja andwad ennast mit-
mel aial, wähhest kowwade, wähhest sui,
wähhest süggise püda. Kui nende kuddo-
aeg tulleb, siis nemmad nenda kui ka muud kal-
lad, tullewad merre põhjast wäija, ja otse-
wad

wad maddalamad kōhhad ja merre āred,
señni kui nemmad kuddus on. Du se aeg
mōda lāimud, siis kadduwad nemmad jārs-
ko ārra, sest nemmad lāhwad jālle merre
sūggawa pohja. Se kuddo aeg on mitme
sūggune sedda mōda, kui wessi, nende ellas
misse kōht ja nende wannadus on. Neil,
mis kewwade kuddus olnud, ja pārrast pū-
takse, ei olla marja egga pima sees; neil,
mis sūggise kudduma lāhwad, on kōht tāis
pima ja marja. Kui kuddo aial wāgga
kūlm ilm tulleb, jātwad nemmad kuddomist
monneks aiaks seisma, ja andwad ennast
merre pohja. Kui siis monne pāwa pārrast
se kuddomisse tō neil hōpis lōppetud on, lāh-
wad nemmad ārest ārra kōrge merresse ūhhe
mūrrinaga, nago peaks raske saddo mahha
tullesma.

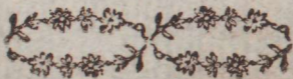
Nende siggidus ja nende märkamatta suur
hulk tulleb wāgga immeks pānna. Ūhhe
mer.

merre peäl, pohja pool, mis liggi kaks sada
da pennifoorma pite on, on kaks oesa herin-
gittega ülle ja ülle laetud, kull nende aeg
tulnud, et nemmad merre pohjast ennast ülles
andwad. Nemmad on wahhest ni paksust
kous, et laewad ei tahha läbbi sada, ja
wahhest on neid monnes äres ni paljo, et
innimesed neid suurte pu lussikattega weest
tõstwad. Kull neid tündri laupa korruga
pütasse, kull on neil ka muid waenlasi, mer-
re lomaid ja merre lindusi, kes neid allati
takkaliuawad ja neelwad, ja siiski ei olle
tunda, et nemmad kahhanewad. Umbes
on ärraloetud, et igga aasta üks tuhhat
ford tuhhat neist pütasse, mis üks märka-
matta hull on, ja ni samma paljo, ehk ka
weel rohkeminne sõwad wist teised lomaid
merres ärra, ja siiski tulleb igga aasta ni-
sammasuggune suur hull jälle merre pohjast
wälja, ja ainnab ennast püda. Eks nisug-
gu:

gune nur siggidus tulle immets paäna? ja
eks tulle Wojat lita, kes sedda nenda seädmud,
et se kalla, kus inimestele ni paljo lead
sadab, ni rohkesti mitte ükspäinis siggi,
waid et temma ka isse raäna äre tulleb, et
inimesed tedda kätte sawad. Agga inimes-
sed peawad ka hoolt kandma, et nemmad
mitte omma sü läbbi neid ei wähhenda; se
pärast on ka Hollandi maal, kus neid keige
ennamiste pütakse, se kowwa käst antud, et
seäl, kus se parram püüdmissi koht on enne
Jani päwa ei lohhi nota sisse lasta. Kalla-
mehhed ja mat. sid, kes lähwad neid püüd-
ma, peawad eäne wandega tootama, et
nemmad ei t. hha neid eäne püda; ja näo-
dol enne küü lapäaw peab keifis päikus se
heringi püüd õppetud ollema. Se käst on
kuddomisse a a pärast targaste antud.

Mis siiski nende rohke hull aitaks, kui
neid ei moistaaks viete solata, ja se läbbi hoi-
da, et nemmad hukka ei läbbä. Temma
on üks raswane kalla, kes kohhe, kui ta
weest wälja tulnud, sandiks läbbäb. Se-
pärast peame selle innimesse weel auustama,
kes esiteks on õppetanud neid nenda solama
ja walmistama, et keik innimesed neist kas-
so sawad, ja mitto tuhhat ja tuhhat nende
läbbi ennast ka toitwad. Sedda on nüüd
jo rohkem kui pool neljat sadda aasta, et
üks nituggune moistlik ja tark innimenne
Hollandi maal ellas, kes sedda walmista-
mise ja solamise tööd leidis ja õppetas.
Pärast sedda õppis sedda ka mu rigi rah-
was; siiski praego weel Hollandi maal need
parremad ja maggusamad heringid walmis-
tasse. Zubba merre peäl woetakse sisefond
wälia, agga marri ja piim täetakse sisse,
siis pannakse neid kakssteiskümme, liggi kolm-
teist

teistkümme tundi wäggeta soolwee sisse, ja
siis pakkitakse neid tündridesse. Ma peäl
woetakse neid jälle wälja, ja siis pañnakse
neid teise solaga ueste jälle kord ikka korra
pärrast, teiste tündride sisse, parremad isse,
ja pahhemad jälle isse seltsi. Hollandi maal
ei woeta tündride tarwis muud kui tamme-
puud, et heringil ei pu maggo pea tullesma,
ja siis määgitakse need tündrid, sedda möda
need heringid parremad ehk alwemad on, ja
sedda möda on siis ka nende hind kallim ehk
alwem.

ii
D
E
H
L

M
R
H
E
J

R
L
P
W
R

